

573

פרוטוקול מס. 14 / א

מישיבת ועדת הכלכלה

החגיגה ביום ג', א' בניסן, תשס"ז - 13 למרץ, 1956 בשעה 11.00

נוכחים

חברי הוועדה:
היו"ר ב. אבניאל
מ. אולמרט
מ. אונא
י. אלמוגי
ש. בז'רנו
ס. יוספטל
ש. פרלשטיין
ג. שוקן
ש. שורש

מוזמנים:
מר בודנקין - מנהל חברת "מחצבי ישראל";
מר פרמינגר - מחצב משרד הפיתוח.

סדר-היום:
דיון על פעולות חברת "מחצבי ישראל".

היו"ר ב. אבניאל: אני פותח את הישיבה.

אני מקדם בברכה את מר בודנקין, מנהל חברת "מחצבי ישראל" ואח מר פרמינגר, משנה למנהל הכללי של משרד הפיתוח. נושא ישיבת היום תהיה סקירתו של מר בודנקין על פעולות "מחצבי ישראל" לא רק שש שהן משקפות היום, אלא מתחילתן. ידוע שמפעלים מסוימים, אשר חברת "מחצבי ישראל" פיתחה אותם, כגון: חברת הפוספטים, חברת חרסית וחול וחברת התובלה, עובדים כיום באופן עצמאי ואנו מעוניינים לשמוע פרטים גם עליהם.

מר בודנקין: אתחיל בסקירה קצרה על מחצבי ישראל בכללותה, תולדות הקמת החברה, התפתחותה במשך השנים והמחשבות על פעולותיה בעתיד.

הפרוספקציה לאוצרות הטבע בארצנו נעשתה עוד בחקופת המנדט, ואינני רוצה להרחיב את הדיבור על המגמות והמניעים שפעלו בקרב שלטונות המנדט להרחיב או לצמצם את פעולות הפרוספקציה, או יותר נכון: את הגילוי המלא של הפוטנציאל בשטח זה. מה שנעשה, החומר שנצטבר, הגיע בתום מלחמת השחרור לידינו, ומיד עם גמר הקרבות, עוד במסגרת צה"ל, בארגון חמ"ד ובשיתוף גיאולוגים וכוחות מדעיים אחרים ממכון וייצמן, הוחל בפעולה של סקר אוצרותיה הטבעיים של הארץ,

אד.

מר בודנקין:

ביחוד של הנגב. כמוכן שהסקר התרכז בעיקר באותם מקומות שהיו עליהם ידיעות קודמות, כמו המשולש הדרומי ביותר של ארצנו, הגוש הקריסטליני-גרניטי צפונה מאילת.

במהלך עבודות הסקר הגיאולוגי הכללי והעבודות היותר-מפורטות החברר שאי-אפשר להמשיך במסגרת שהחלו בה, וב-1951 החליטה הממשלה להקים את חברת "מחצבי ישראל". לפי תקנון החברה ומגמתיה המשימה היתה לחקור את האוצרות המינרליים האפשריים של הארץ, לבדוק ולהוכיח את האיכות הממוצעת, לבדוק את הכדאיות הכלכלית לניצולם ולארגן את הגופים העצמאיים שינצלו את אותם הנושאים שיבואו לכלל ניצול. זו היתה ההחלטה הראשונה, ולשם הגשמתה החל המנהל הכללי הראשון של "מחצבי ישראל", ד"ר בלומנפלד וחבר עובדיו להקים ולארגן אותם ארגונים טכניים-מינהליים שהיו דרושים לביצוע המשימה. הדבר היה בתחילת 1953. המנהל הכללי נעדר מהארץ במשך שנה, באותו פרק זמן החליטה מועצת המנהלים לקבלני לעבודה על-מנת לרכז את העבודות בנחישות. קבלתי על עצמי אחריות זו, שהנני נושא בה עד היום.

עם ארגונו של משרד הפיתוח, שינה שר הפיתוח לשעבר ד"ר יוסף את חוק החברה. חברת "מחצבי ישראל" הקימה, ארגנה ופיתחה בשלבים הראשונים פעולות של שלוש חברות שהיו באותה תקופה חברות-בנות, והן: חברת הפוספטים, חברת חרטיט וחול וחברת התובלה, שתפקידיה היו לספק שירותי תובלה למפעלי הפיתוח. שר הפיתוח דאז העביר את מניות החברות הללו מבעלות "מחצבי ישראל" לבעלות הממשלה, באמצעות משרד הפיתוח. מכאן ואילך חדלו חברות הללו להיות חברות-בנות של "מחצבי ישראל" והפס להיות חברות עצמאיות, אולם ברור שקיים שיתוף פעולה וחילופי אינפורמציה ביניהן לבין "מחצבי ישראל".

לפי החקנון אין חברת "מחצבי ישראל" חברה בערבון מוגבל. כל מניותיה הן בבעלות המדינה והיא אינה רשאית לשלם דייוידנדה וכל הכנסותיה האפשריות הן קודט לפיתוח נוסף. ישנן 1,000 מניות כל אחת ל-1,000 ל"י, 968 מהן הן בידי הממשלה, האחת - בידי המנהל הכללי של משרד הפיתוח, והשניה - בידי ד"ר בלומנפלד שוויחר עליה אולם טרם נרשמה העברתה הפורמלית. (הסדר זה נעשתה כדי שתהיה אפשרות לרשום את החברה, בהתאם לחוק החברות) מתוך 1,000 מניות אלה שולמו על-ידי המדינה 225 מניות. הון המניות מגע איפוא ל-225,000 ל"י - וזה אינו אומר שלא הוצאנו סכום גדול יותר. כל הכספים שקיבלנו במשך תמשת השנים מ-1951 עד 1956 מתקציבי הפיתוח של המדינה ניתנו, לפי החלטת הכנסת, בתור הלוואות ל"מחצבי ישראל".

מהו המבנה הארגוני של החברה ומה נעשה במשך השנים הללו? קיימים מספר ארגונים טכניים. ישנה מעבדת מחקר חימית המורכבת משנים: מעבדה אנליטית העורכת בדיקות אנליטיות של הדוגמאות הנשלחות מעבודות שדה לקביעת תרכיבי חימיים או אחרים. ישנה מחלקת מחקר העוסקת בבדיקת האפשרויות לטיפול באותם נושאים שאנו עוסקים בהם.

נוסף לכך ישנה מעבדה לניסויים חצי-חרושתיים, לאחר קביעת עקרונות במעבדת המחקר, נבדקים התהליכים במעבדה זו על-מנת ללמוד גם את הבעיות הטכנולוגיות הקשורות בתהליך.

במסגרת זו קיימת מעבדה להשבחת עופרות. ערכה של העופרה משתנה עם הזמן, המקום, התנאים וכדומה. בעופרות הרגילות יש על-פי-רוב אחוז שונה של מינרלים. תפקידה של מעבדה זו הוא למצוא את השיטות הטובות ביותר להעשרת העופרות.

בשיתוף עם המועצה המדעית קיימת מעבדה למחקר פירו-חימי. נושאים אלה נכללו במסגרת המעבדה החימית והמעבדה לניסויים חצי-חרושתיים, היות ולא היה התקציב הדרוש להפעלה עצמאית זו נסחידה נפרדת.

מר בודנקין:

כן קיימת יחידה גיאולוגית מצומצמת. בשטח הגיאולוגי אנו משתפים פעולה ועובדים בתיאום מלא עם המכון הגיאולוגי, הנמצא בפיקוחו של משרד הפיתוח. את חוספת כוח האדם הדרושה לנו לצרכי עבודות גיאולוגיות אנו מקבלים מהמכון הגיאולוגי ומהפקולטה לגיאולוגיה של האוניברסיטה.

נוסף לגרעין זה ישנה התחלה של מחלקה לכרייה. לפני שנתיים הזמנו אראה מהנדס מכרות בעל ארבע-עשר שנות נסיון בדרום-אפריקה, והוא עומד להשתקע בארצנו. הוא עם עוד 3 - 2 עוזרים לידו מהווים את הגרעין למחלקת הכרייה, שאנו מקווים כי תגדל במרוצת הזמן.

קיים ארגון הנדסי אשר תפקידו - במידה שיש תהליכים שעברו בדיקה במעבדות ומגיעים למימוש - לתכנן ולפקח על הקמת מפעלים. בשלב זה עיקר עבודתו היא תכנון ופיקוח על הקמת מפעל הנחושת בחמנע.

ישנה מחלקת ביצוע מצומצמת, שניתנת להרחבה על-ידי חוספת פועלים מקצועיים ובלתי-מקצועיים, והיא מבצעת עבודות פרוספקציה באופן ישיר או באמצעות קבלני משנה על-מנת לעשות את השלבים המתקדמים של המחקר - פתיחת בורות, קידוחים, תעלות וכדומה. מחלקה זו נעזרת בצידוד המשמש למטרה עבודות השדה.

כן יש לחברה אדמיניסטרציה, הכוללת מזכירות, הנהלת חשבונות וכדומה.

מה נעשה במשך השנים הללו? - ואתחיל מהשלילה. ראשית, הסרנו מספר אשליות, לפחות בשלב זה. היו מספר נושאים שהקדישו להם זמן רב, ואנו הגענו לכלל מסקנה שבשלב זה אין טעם להמשיך במחקרים או להגיע לניצולם. אתן כמה דוגמאות.

בחקופת המנדט, בעיקר בזמן מלחמת העולם השנייה, רוכזה כמות של גפרית באזור בארי, מזרחית לעזה. גפרית היא יסוד לכל תעשייה כימית, והיה לנו ענין לגלות מקורות אספקה עצמית של גפרית. המטרה הראשונה היתה אזור בארי. הושקעו שם עבודה, מאמצים וכספים. לאחרונה התברר שאיכות הגפרית היא בגבולות של 4% - 3%, והמסקנה - שאין הגיון כלכלי לניצול מחשופי הגפרית שידענו עליהם. כן נתקלנו בעבודתנו בתופעה מוזרה של מלחי ניטרטים שהיו במערות בסביבות כי-ה-ג'וברין. היו בנדון תכניות והושקעה עבודה, ולבסוף הגענו למסקנה שאין לכך ערך כלכלי. היו נושאים דומים, שאינני רוצה לפרטם. אעבור עתה לדברים מעודדים יותר.

לזכותנו כמה הישגים וקודם כל בשטח הפוסטפטים. חברת "מחצבי ישראל" עשתה את העבודה הראשונה, את עבודת ההכנה לארגון הניצול במקום עד שהוקמה חברת הפוסטפטים, ולא רק באורנון, איפה שמנצלים אותם; יש לנו הוכחות על אוצרות פוסטפטים רבים. לא אחרנו את הכמות בכל המקומות ואיננו יכולים לומר בבטחה מהי האיכות הממוצעת של המרבצים. זוהי עבודה רבה הכרוכה בהשקעות כספיות רציניות, ולא חשבנו שיש ענין בשלב זה להתמסר במיוחד לכך, אולם אחרנו מרצים נוספים בסביבות עין-חוצוב ועין-יהב. הוכחנו שם כמות ואיכות יותר גבוהות, אבל בגלל קשיי תחבורה לא המלצנו לעבור לניצול המרבצים הללו.

הגענו את פעולות חברת חרסית וחול. עזרנו לה במחקרים במכתש הגדול, ובשליבים הראשונים הכינונו סקר רציני במכתש רמון, שם יש לנו הוכחות על אוצר בלום של חרסית הכולל סוגים הבאים בחשבון ליצוא בחור חמר-גלם. באזור זה נערך סקר גיאולוגי מדויק של שטח בן 400 ק"מ.

על ארצנו נאמר "ארץ אבניה ברזל" ומהרריה תחצוב נחושת". יש מחשופי עופרות ברזל מצפון הארץ ועד לדרומה הרחוק. החילונו באיתור המרבץ הגדול של ברזל במכתש. הוכחנו הימצאות של ברזל לימוניט, שהוא בתרכובת עם סיליקטים. הרכב כימי זה מעורר

א.ד.

בעיות של ניצול. במקביל לעבודות במכחש, איתרנו ברזל מעולה בנחל פראן, אלא שהכמויות והמרקחים לא הצדיקו תכניות לניצול. בעבודות במכחש איתרנו מעל למרבץ הלימוניטי מרבץ היאוליטי. עוביו הוא בסך-הכל 70 - 60 ט"מ, וכולו מעון כריה תת-קרקעית. הימצאות שכבה זו הביאה אותנו למחשבות לחפש מרבצים דומים במקומות אחרים, וכך הגענו לגילוי המרבץ במנרה. בצוק, בחזית של 4 ק"מ, גילינו מחשופים בשכבה שעוביה 2.40 - 2.50 מ' של עופרת ברזל היאוליטית, שתחולתה הממוצעת היא 28%, והיא ניתנת להעשרה במקום. המעבדה שלנו טיימה תהליך מכני מסוים, אשר נבדק עתה על-ידי חברה בגרמניה. עקבנו אחר העופרה עד לעומק של 306 מ' בכיוון מזרחה לגבול לבנון. מרבץ זה מפתיע באחידות איכותו.

יש יסוד להניח שיש לנו מרבצי עפרת ברזל היכולים לשמש יסוד לתעשיית ייצור ברזל ופלדה. חברת "מחצבי ישראל" נחנה יד לפעולות של בדיקת האפשרויות של תכנון מוקדם ובדיקת הכדאיות של הקמת מפעלים לייצור ברזל גלמי ותרכובות ברזל, בהם התחילו גורמים שעסקו בדבר. מנרה אינה האפשרות היחידה. המפעל הולך להיות מוקם בסביבות עכו ויש ענין למצוא מרבצים יותר קרובים. טיימנו שלושה קידוחים בסביבות התבור ומצאנו גם שם מרבץ דומה, אולם בתחילה יותר נמוכה - של 22,5% - 21. יש עוד שטחים בסביבת רמי שיצטרפו לבחון אותם בהמשך הזמן, במידה ויהיה תקציב לכך.

בארץ יש מספר רב של מקומות בהם יש מרבצי אבן ביטומינית עם תחולה מענינת של חומר אורגני. יש מפעלים בעולם המפיקים מאבן זו דלק. בדקנו אפשרות זו אולם נסתבר כי במקרה שלנו הדבר לא ישתלם. לעומת זאת הוכחנו שהאבן שלנו, בגלל הרכבה החימי, ניתנת לשריפה ישירה. בסקר שלנו גלינו מרבץ גדול של אבן בסביבות עין-בוקק עם תחולה המגיעה במוצע ל - 9 - 8 דרגות. לאחר זאת ערכנו בדיקות כלכליות ראשוניות. אנו סבורים שאפשר יהיה לייצר חשמל על-ידי שריפה ישירה של אבן ביטומינית ולהגיע להוצאות ייצור של 15 - 14 פרוטה לקו"ט שעה.

אנו בודקים עתה תכנית ואפשרויות להקמת תחנת כוח נסיונית של 20 אלף קו"ט בסביבות יח המלח. באם תחנה זו תוכיח כי דרכנו נכונה, אפשר יהיה להצביע על מרבצים נוספים. באותו קידוח המים בחבל לכיש עברו שכבה של אבן דומה לזו שבעין-בוקק. גם ב"תנור" ליד ממולה יש מחשופים כאלה. באם נוכיח למעשה את מה שחושבים אנו לנכון; באם הממשלה והכנסת יחליטו שכדאי להקים תחנת כוח נסיונית והיא תוכיח את עצמה - הרי נוסף לדלק, יהיה לנו חומר מקומי לייצור חשמל.

יש מנגן בדרום הארץ, אולם הוא על גבול הכדאיות של ניצול. פיתחנו במעבדות שני תהליכים לעיבוד עופרות דלות והפיכתן לעופרות יותר עשירות לייצור עפרת מנגן, אשר משתמשים בה בתור תוספת לייצור פלדה, לייצור בטריות או נחחים מיוחדים של מנגן.

פותח תהליך, הנמצא בשלבים אחרונים של עיבוד, לייצור מנגן אלקטרוני בדרך יותר פשוטה מאשר באמריקה. יש לנו פטנטים על נושאים אלה, ואנו סבורים שתהיה לנו אפשרות לעבד עופרות שלנו או עופרות יבוא ואף למכור את ידיעותינו והפטנטים שלנו לשימושם של אחרים.

עד ל- 31.1.1956 קיבלנו מאת המדינה 225,000 ל"י בתור הון מניות ו- 11,040,000 ל"י כהלוואות, ובסך-הכל - 11,265,000 ל"י במשך חמש שנים. מה עשינו בכספים הללו?

ראשית, יש לנו רכוש עצמי שערכו מגיע ל- 1,560,000 ל"י, המחבטא במבנים, ציוד, מחסנים וכדומה. בחברות שהוקמו על-ידי "מחצבי ישראל" השקענו במניות, הלוואות או ברכוש סכום של 2,175,000 ל"י, לפי הפירוט הבא: בחברת הפוספטים - 1,780,000 ל"י; בחברת התובלה - 360,000 ל"י; בחברת חרסית וחול - 34,000 ל"י.

א.ד.

עד כה השקענו בהקמת מפעל הנחושת, שעוד
אדבר עליו, סכום של 2,345,000 ל"י.

למחקרים וסקרים גיאולוגיים הוצאו במשך
חמש השנים הללו 4,490,000 ל"י, ונוסף לכך 635,000 ל"י למחקרים
במעבדות, היינו - 5 מיליון ל"י בערך. מחוץ סכום זה הוצאו 2,127,000 ל"י
למחקרי שדה ומחקרי מעבדה לפרוטפקציה של הנחושת בארץ, בשלביה
הראשונים. אם ננכה סכום זה שהוצא עבור הנחושת, נירוכח לדעת ש-3 מיליון
ל"י בלבד הוצאו למחקרי שדה, מחקרים גיאולוגיים ומחקרי מעבדתיים -
ואינני רוצה להטביר עתה אם זהו יחס הגיוני לתקציב בהשוואה לארצות
אחרות.

בחברת "מחצבי ישראל" עובדים כיום
180 עובדים חדשים, מהם 72 מהנדסים-מכנאים, 97 אנשי ביצוע מקצועיים
ומינהליים ו- 11 פועלים חדשים.

נוסף לכך מעסיק המפעל בתמוע 158 פועלי

לשכה.

בתקציב של אשתקד נועד סכום של 1,018,000 ל"י
למחקרי שדה ומחקרים מעבדתיים. השנה הוכנס לתקציב שהונח על שולחן
הכנסת סכום של 700,000 ל"י למטרה זו, ופירוש הדבר - צמצום ביותר
מ-30%, מבלי להביא בחשבון את ההתייקרות ותוספת השכר. אשתקד היו
ההוצאות של מעבדות המחקר 600,000 ל"י, ואילו ההוצאות למחקרי השדה
הגיעו ל- 400,000 ל"י. אם מקציבים השנה 700,000 ל"י למטרה זו, הרי
אחת מן השתיים: או שיש לחסל את עבודות המחקר, ואז אין טעם כמובן
לעבודות שדה כי הן תהיינה תלויות על בלימה; או - לצמצם את עבודות
השדה ולהחזיק מעבדות, אולם אז תהיה עבודתן תלושה מהמציאות.

המעבדות שלנו יכולות לשרת גם מפעלים אחרים.
ישנה הערכה לאיכות עבודתן מגורמים מקצועיים בעלי שם עולמי בענפי
המדע והטכנולוגיה, אשר נותנת לנו זכות לומר, שהמעבדות שלנו עומדות
על רמה מדעית-טכנולוגית שאין מה להתבייש בה. אם יוחלט להקציב סכום
של 700,000 ל"י בלבד למחקרי שדה ומחקרים מעבדתיים, נצטרך להרוס
את אותו מכשיר יחיד, אשר התפתח במאמצים רבים, ושהוא יסוד מוסד
לפיתוח המבוסס על מחקר ובדיקה מדעית.

בהזמנות זו אני פונה לחברי ועדת הכלכלה
של הכנסת בבקשה לשים לב במיוחד לבעיה זו, כי יש אולי עוד זמן לתקן
את הדבר.

חושבני שאחד הנושאים הרציניים שלנו הוא
המפעל בתמוע. איתרנו בתמוע מרבץ רציני של עפרות נחושת. המרבץ הוכח
באמצעות קידוחים במרחקים של 50 מ' אחד מהשני. התחולה הממוצעת של
הנחושת במרבץ זה היא של 1.4%. עופרה נעשית יותר דלה כל כמה
שמעמיקים את הקידוח. העובי הממוצע של המרבץ הוא 6,5 מ', ועמוק יותר
מגיעה התחולה של הנחושת לפחות מ-0,5%. באמריקה הממוצע של נחושת
יבוא הגיע אשתקד ל-0,9%, ועובדים שם בנחושת עם תחולה של עד 0,5%.

אשר להרכב החימי - הרי העופרה שלנו
היא בתרכובת עם סיליקטים. מירתנו הייתה למצוא דרך לרכז את העופרה
עד לתחולה של 15% כדי שאפשר יהיה לגשת מיד להתכה. משום כך קשרנו
קשרים עם גורמים שונים ועשינו ניסויים בגרמניה. עני כה לא הגענו
לפתרון משביע רצון לריכוז עופרה או לטיפול בה בדרך יבשה. במקביל
לכך בדקנו אפשרות של עיבוד עופרה, כמו שמעבדים אותה בעולם, על-ידי
שימוש בחומצה גפריתנית. כאשר סיימנו את עבודת המחקר והבדיקה סיכמנו
אותן בדו"ח שהעברנוהו לאנשי מעשה וידיעה באמריקה ואירופה. קיבלנו
אישור לכך, ועל-סמך זה פנינו לפני שנה וחצי לממשלה ולכנסת והוכחנו
את כדאיות המפעל להפקת נחושת. לאחר שהכנסת אישרה את התכנית, החילונו
לתכנן את הקמת המפעל.

א.ד.

כדי לתח לכת מושג על הצד הכלכלי, אנקוב בכמה מספרים. תכננו מפעל שיוכל לטפל ב- 1,500 טון עופרה ליום. לדעתנו היה זה המחקן הקיץ ביותר שיכול להבטיח רווח מתקבל על הדעת, המבוסס על המחיר העולמי של הנחושת. אם נחליט בעתיד להכפיל או לשלש את המפעל, לא נצטרך לבטל את הקיים אלא רק להוסיף מערכת מתקנים אחרים.

אם נעבוד בעופרה של 1,5% נגיע לתפוקה שנתית של 6,300 - 6,000 טון נחושת. אני מדגיש שיש לנו אפשרות לכרות בעומק של 6,5 מ', אולם אם כורים רק בעומק של 4 מ' - מעלים את התחולה של הנחושת. אם נגיע רק ל- 3 מ' - נגיע לתחולה של 2,2%, אבל אז לא נפיק את כל הנחושת ממכמני האדמה ונשאיר בה אוצר דל, שמי יודע אם כדאי יהיה לנצלו.

לפני כשנה ושלוש רבעי הערכנו את ההשקעות במפעל הנחושת ב- 12 מיליון ל"י. רק לפני שבועיים עדכנו את החקציב לאור ההשקעות, ההזמנות, המכרזים לביצוע העבודות, ולאור תכנון הרבה יותר מדוקדק מתברר שהחשוב המעודכן הוא 14,565,000 ל"י, מזה 6,5 מיליון במטבע חוץ ו- 8 מיליון במטבע מקומי. הסכום הדרוש לנו במטבע חוץ מגיע ל- 3,6 מיליון דולר, מזה 3,1 מיליון בציוד מגרמניה מכספי השילומים ו- 0,5 מיליון דולר בציוד מאמריקה ומארצות אחרות.

הפרש זה נובע מהתייקרות מקומית, כולל מטים (המכס שהוטל על ברזל ומלט) סידורי חירום, תוספות שלא הובאו בחשבון (אירקולציה של המים), שינויים ותיקונים באומדן ההערכה (כולל התייקרות הציוד מגרמניה). זה אינו כולל את הסכומים שהוצאו על מחקרי הנחושת, שעוד נצטרך לקבוע כיצד ישחלמו.

אני עובר למחיר הייצור של נחושת. בחישוב של 10% פחת על המתקנים (מתקני הייצור ישחלמו במשך 10 שנים ומתקני השירותים במשך 15 שנה), 5% הוצאות החזקה ו- 3,5% שירותים; בחישוב של הוצאות שיווק של 10 דולר הטונה, כולל הובלה ימית ומקומית, עם הוצאות כלליות של 3,5% על המחזור המקומי; עם רביית בגובה של 6% על הון עבודה של 3 חדשים - מגיעים למחיר עצמי של ייצור - במקרה ומספלים בעופרה של 1,5% - של 613 דולר הטונה נחושת אלקטרוליטית. באם נחפל בעופרה של 1,8% - יגיע המחיר ל- 543 דולר הטונה.

בשלב הראשון נשלח את החומר לזיקוק לגרמניה כדי לקבל נחושת אלקטרוליטית. תמורת זאת נשלם 70 דולר הטונה. בשלב שני, חוץ שנה וחצי, נגיע לייצור נחושת שחורה, נחושת מתכתית שיש בה 99% נחושת. אינני עושים זאת מיד כי בכוונתנו לערוך ניסויים להתכת צמנת של נחושת. בשלב השלישי נעבור לייצור של נחושת אלקטרוליטית.

הכמות של 1,500 טון עופרה נקבעה לפי ארבעה שיקולים אלה. טרם איבדנו תקווה למצוא תהליך יצור יותר זול שבו לא נזדקק לחומצה גפריתנית. כן אנו מקווים למצוא תהליך שבו לא נצטרך להשתמש בכמות מים כה גדולה של 7,000 קוב ליום, כמות שהיא מוזררת.

רצוני לנקוב בכמה מספרים על מחירי הנחושת העולמיים. בשנת 1954 היה המחיר 660 דולר הטונה; בשנת 1955 - 1,100 דולר. אם אפילו נניח שהמחיר יהיה 660 דולר הטונה, הרי שההכנסה ברוטו (אם נטפל בעופרה של 1,5%) תהיה 8 מיליון ל"י, והרווח הנקי - 564,000 ל"י, או 3,9%. אם המחיר יהיה 942 דולר הטונה, תהיה ההכנסה 11,25 מיליון, והרווח הנקי - 3,8 מיליון, או 25,9% על ההון המושקע. במקרה הראשון יגיע הערך המוסף ל- 3,9 מיליון, ובשני - ל- 4,9 מיליון. אמנם אלה הם חישובים על הנייר, אולם אנו מאמינים כי אם יותן לנו, הריבית נוכיח אותם למעשה.

מה נותן לנו את הבטחון לחשוב שזהו מפעל משחלח? מסתבר שהוצאות הייצור כמעט ואינן משתנות עם עוסקים בעופרות

יותר עשירות, ולעומת זאת הכמות שמפיקים היא יותר גדולה. הוצאות הייצור השנתיות כמעט ואינן גדלות בעוד שהכמות הולכת וגדלה.

יש לנו אפשרות לנצל חלק של המרבץ. באיזה עופרה נחפל ובאיזו תחולה - זה ייקבע על-ידי ארבעה גורמים: א) הוצאות הייצור הממשיות; ב) המחיר העולמי של הנחושת; ג) המדיניות הפיסקלית של הממשלה, אשר צריכה לקבוע את אופי הניצול של האוצר הלאומי. המדינה יכולה להחליט שיש לרדת לעופרה יותר דלה על-מנת להגדיל את התפוקה ולקבל יותר דולרים, אולם אז כמובן שהדולר יהיה יותר יקר, או להיפך - לעבוד בעופרה יותר עירה כדי שהדולרים שיכנסו לקופת המדינה יהיו יותר זולים; ד) המדיניות הפיסקלית של החברה.

בהתאם ללוח הזמנים שלנו, המורה היא להתחיל בהפעלה הראשונה של המתקן ב-1 ליוני, 1957, כך שהפעלתו המלאה תחול ב-1 לספטמבר, 1957. אינני מתחייבים לתאריך זה, אולם זוהי המגמה ולפיה אנו מתאימים את פעולותינו. לכך כמובן יש תנאי אחד - שהמדינה תחן את האמצעים הדרושים.

אשתקד עמד לרשותנו סכום של 1 מיליון ל"י במטבע חוץ ו-1,75 מיליון במטבע מקומי, ואנו כבר הוצאנו ב-110,000 יותר מאשר היה בתקציב. הערכה שלנו היתה, שדרושים 3 מיליון ואף יותר לשנה אחת. על שולחן הכנסת הונח תקציב לפיו נועד סכום של 1,5 מיליון לנחושת. פירוש הדבר, שלא נפעיל את המפעל בסוף 1957 אלא בסוף 1959. כחבתי בנדון לשר האוצר והעמדתי על העובדה, שלפי חשבונו כל שנה של דחיה מגדילה את ההשקעות ב-1,5 מיליון ל"י, ברביית על הון ההשקעה, בהוצאות ההחזקה וכדומה. אינני יכול להבין את ההגיון שבהחלטה כזו; אם הוחלט להקים את מפעל הנחושת ועוסקים בבנייתו - מה ההגיון לקצץ את כנפי העוסקים בבניה?

אני פונה לחברי ועדת הכלכלה לעיין בדבר ולעזור לנו בהוכחת אמיתות הדברים שהבאתי ליום.

היו"ר ב. אבניאל: על אף ההתרשמות מהאיש ושיחו, יש לי רושם שלחברי הוועדה יש שאלות והערות על מה שנעשה בחברה זו עד כה וגם על תכניותיה לעתיד. העניין יעון בירור וליבון, ואני מציע שלא נעשה זאת תחת לחץ הזמן אלא נקדיש לנושא זה ישיבה מיוחדת.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.